

Bij de aftrap van de campagne VUUR: Doe uw zegenrijke werk in stilte

Dezer dagen hoopt het vuil zich op in deze stad. Het ongedierte is in aantocht. Niemand kan het ontgaan dat de gemeentereiniging aan het staken is. Bewoners en toeristen beklagen zich over de troep en de stank. Ik ga het niet hebben over de redelijkheid of onredelijkheid van de eisen van de stakers. Ook niet over de vraag of je van mensen kunt verwachten dat ze hun vuilniszakken nog een paar dagen binnenlaten en niet op de grote hoop gooien.

Zou ik als docent besluiten een week te staken, dan zou het effect al veel minder groot zijn. Degenen die zich toch al afvragen wat ik de rest van de week doe behalve de paar uur dat ik college moet geven, zullen het verschil niet merken. Maar de afnemers van ons product, de stakeholders, zeg maar jullie dus, merken het wel. Colleges vallen uit, opdrachten worden niet nagekeken, nog langer wachten op een tentamencijfer. En toch, het effect is beperkt en overzichtelijk.

Wat zou er gebeuren als de Universiteitsraad een maand, twee maanden, drie maanden niet zou vergaderen? Zouden we het merken, binnen de universiteit? In de buitenwereld? Waarschijnlijk niet. Ik hoop niet dat ik hiermee de potentiële kandidaten die zich in de zaal bevinden ernstig ontmoedigd heb. Maar ik vermoed van niet, want u behoort al tot het selecte gezelschap dat zo gek is zich voor dit soort functies überhaupt aan te melden.

De realiteit is dat hoe belangrijk inspraak en medezeggenschap ook zijn, je best een tijdje zonder kunt. Want ik had hetzelfde kunnen zeggen over de plek waar ik zelf politiek actief ben, de Provinciale Staten van Noord-Holland. Als wij een tijd niet bij elkaar zouden komen – en we vergaderen wat af – leidt dat vooral tot ontweningsverschijnselen bij mij en mijn collega's. Maar de inwoner van mijn provincie zal het vermoedelijk ontgaan. De bussen blijven rijden, natuur- en recreatiegebieden blijven open en

Hoe langer ik erover dacht, des te meer parallellen begon ik tussen Provinciale Staten en de Universiteitsraad of faculteitsraad. Dat is op zich niet zo gek, want zo groot is het verschil nou ook weer niet tussen universiteitspolitiek en echte politiek. Dat woord "echte" moet u niet al te serieus nemen, want politiek op alle niveaus is natuurlijk ook voor een belangrijk deel toneel.

Maar het gevoel "het is net echt" kreeg ik wel een beetje toen ik me wat meer verdiepte in VUUR en de universiteitsraad.

VUUR is net een politieke partij. Voor de universiteitsraad is een lange kandidatenlijst samengesteld met veel meer kandidaten dan er zetels zijn. De lijst bevat zelf heuse lijstduwers, studenten die om wat voor reden dan ook net iets minder onbekend zijn, sterker nog: het zijn prominenten uit het Utrechtse studentenleven.

Het is bovendien een lijst met op de eerste vijf plekken niet minder van vijf vrouwen. Wat dat betreft lijkt het verdacht veel op mijn eigen partij, GroenLinks, die op de lijst voor de Tweede Kamer, inderdaad vier vrouwen bij de eerste vijf heeft staan. Alleen moest de enige man in dit gezelschap drie vrouwen voor laten gaan. Sowieso lijkt de feminisering van de medezeggenschap hier definitief te hebben toegeslagen! Leuke foto daar aan de gracht en ik ging met een vergrootglas op zoek naar de man(nen).

Er is ook een verkiezingsprogramma, voor de snelle of luie lezer nog aangevuld met een aantal (vetgedrukte) speerpunten op de website. VUUR is erin geslaagd om een redelijk beknopt programma te maken, in tegenstelling tot de meeste politieke partijen die wedijveren om het dichtst in de buurt van de omvang van een telefoonboek te komen. Het blijkt overigens best lastig om echt onderscheidende punten te vinden: het grote probleem is dat er weinig onderwerpen zijn waar je fundamenteel over van mening verschilt met de concurrentie van de PvdUS. Er zijn geen diepe ideologische kloven. In het kiezersonderzoek worden dit "valence issues" genoemd, onderwerpen die iedereen wel belangrijk vindt, maar waar geen grote tegenstellingen te vinden zijn. De ene partij wil hoogstens wat sneller, wat beter of wat meer dan de andere.

Ook is VUUR intern democratisch georganiseerd. Al ruim voor het pleidooi van Hero Brinkman hadden jullie door dat het wel zo verstandig was ook ruimte voor onderling debat en invloed te regelen. Studenten kunnen lid worden van VUUR en er is een bestuur van de vereniging. Wat me alleen niet duidelijk werd is of de leden ook invloed hebben op de kandidatenlijst (ik las wel iets over het vaststellen van een profiel). Bovendien is het interessant dat van de vijf bestuursleden er drie in de VUUR fractie van de U-raad zitten. Dat doet mij denken aan Jan Marijnissen die jaren voorzitter was van het bestuur, de fractie en het wetenschappelijk bureau van de SP.

Uit onafhankelijk onderzoek is gebleken dat de lijst van VUUR het meest divers is. Alle kandidaten hebben ook zo hun eigen wensen en prioriteiten. Een gaat voor duurzaamheid en milieu, daar kan ik natuurlijk alleen maar blij van worden. Leefbaarheid en ontspanning vond ik ook een mooie. Een ander wil dat de ICT-

voorzieningen nog beter worden. Ik denk dan terug aan het eerste jaar dat ik ging studeren en er twee computerzalen met in totaal 25 computers waren voor enkele honderden studenten. De tijd dat – hoera! – iedereen een eigen e-mail adres van de faculteit kreeg, maar de inbox al vol was wanneer de grens van 20 mailtjes overschreden werd. Nu is de klacht dat je niet overal wireless hebt en er zoveel verschillende inlogcodes zijn...

Weer een ander wil dat informatie beter wordt geclusterd, aangevuld door de kandidaat die de nieuwsvoorziening wil verbeteren en vindt dat er meer tweerichtingsverkeer moet ontstaan. En het onderwijs, dat moet ook beter. Meer en vaker begeleiding, meer verschillende werkvormen en inhoudelijke feedback.

Het zijn allemaal goede en mooie beloftes die ik in iets andere bewoordingen de afgelopen jaren vaker voorbij heb horen komen. Sterker nog, ik heb me er ook schuldig aan gemaakt toen ik mij tien jaar geleden kandidaat stelde voor de faculteitsraad Sociaal-Culturele Wetenschappen van de Vrije Universiteit. Wist ik veel! En het hoort er ook bij, omdat je de medestudenten die op jou moeten gaan stemmen wel iets wilt beloven. Ik wil ook niet als spelbreker optreden bij deze start van de campagne.

Ik zit nu ruim zeven jaar in Provinciale Staten en merk dat ik af en voor verzekering moet oppassen. Want niets zo gemakkelijk als roepen dat het al tig keer geprobeerd is en even zo vele keren niet gewerkt heeft. Vandaar dat ik op de positieve modus wil overschakelen, maar voordat ik zover ben nog iets meer over de overeenkomsten tussen Provinciale Staten en de Universiteitsraad.

Want de schampere opmerkingen over de bekendheid van de kandidaten geldt natuurlijk net zo goed voor de provincie. Ook wij zoeken bij de kandidatenlijst naar bekende lijstduwers die kiezers kunnen aanspreken. Dus er moet een wethouder uit Hoorn, een bestuurslid uit Den Helder of een milieuactivist uit Aalsmeer op de lijst. Omdat die zogenaamd een achterban hebben en stemmen kunnen trekken.

Weinig Noord-Hollanders kijken om wanneer zij door een Statenlid voorbij gelopen worden. Hetzelfde geldt voor gedeputeerden of de Commissaris van de Koningin. Van Femke Halsema heb ik begrepen dat zij zelfs wanneer zij met haar gezin naar de dierentuin gaat, nog aangeklampt wordt. De bekendheid voor de verkiezingen en ook na de verkiezingen van Statenleden is klein en blijft klein.

De opkomst bij verkiezingen is laag: in 2007 was het iets meer dan 46%. Ruim boven het percentage dat bij de verkiezingen voor de raad volgende week gehaald zal worden (denk ik?), maar meer dan de helft blijft dus thuis.

De politieke tegenstellingen zijn niet zo heel groot. Ze zijn er wel: de ene partij wil meer asfalt, de andere meer openbaar vervoer. De ene bedrijventerrein, de andere meer natuur. De ene meer cultuur en welzijn, de andere meer economie. Er is meer onderling verschil dan in een universiteitsraad, waar het soms meer om houding en cultuur gaat. Ik kwam bladerend in een aantal verslagen regelmatig tegen: de raad vindt, de raad vraagt aandacht voor, de raad wijst erop. Dus niet: VUUR wil!, PvdUS wil of: de studenten willen, het personeel wil. Is dat allemaal al in de vooroverleggen gladgestreken?

Nog meer herkenbaars: zoals wij in de provincie vakcommissies hebben voor natuur en milieu, ruimtelijke ordening, verkeer, zorg en welzijn, zo zijn ook hier commissies ingesteld. Ik ben benieuwd te horen of die goed functioneren en of de voorbereiding van onderwerpen in kleiner gezelschap ook zinvol is. Mijn ervaring in de provincie is dat het debat uit de commissie nog wel eens plenair overgedaan wordt. Uiteraard kunnen we ook niet zonder werkgroepen. Aan de ene kant nuttig en leuk om aan mee te doen, aan de andere kant nog wel eens tijdrovend en voor je het weet heb je je aan iets gecommitteerd waar je eigenlijk nog niet een standpunt over had.

De provincie is niet erg zichtbaar, weinig mensen weten wat de provincie precies doet. Voor een universiteitsraad of faculteitsraad geldt hetzelfde: de meeste studenten hebben weinig benul waar over gepraat wordt en wat besloten wordt. Ik ben er overigens van overtuigd dat geen website, krantje of personal campaigning daar echt verandering in gaat brengen.

Wat dat betreft ben ik blij in de profielen van de VUUR kandidaten vrijwel geen obligate beloften tegen te komen dat zij de bekendheid van de universiteitsraad willen gaan vergroten, de kloof tussen student en universiteitspolitiek willen gaan dichten. Voor een paar burgers of voor een paar studenten zal dat heus wel lukken, maar het is een illusie dat massa's zich ineens voor iets gaan interesseren dat al die tijd onopgemerkt aan hen voorbij is gegaan.

Uit de literatuur over parlementen is bekend dat de invloed kan toenemen wanneer een groot deel van de parlementariërs langdurig actief is. Dus niet na één periode er alweer mee ophoudt. De hoge omloopsnelheid in de Tweede Kamer – die voor een deel door eigen keuze komt en voor een deel door de wispelturigheid van de kiezer –

wordt als een groeiend probleem gezien. Je hebt een club mensen nodig die weet hoe het spel gespeeld wordt, elkaar heeft leren kennen en weet wat je aan elkaar hebt. Dan kan je tegenover het bestuur je tanden laten zien, dan wordt er rekening met je gehouden.

Zeker bij de vertegenwoordiging van studenten in de raden is sprake van een snelle wisseling van de wacht. Alle kandidaten op een verkiesbare plek zijn nieuw, terwijl van de huidige leden niemand op een hoge plek staat. Het betekent elk jaar vrijwel helemaal opnieuw beginnen. Want je kunt nog zo goed overdragen, uiteindelijk moet je het toch zelf ervaren. En bij alle mooie wensen en beloften van de kandidaten, dacht ik nu en dan wel: snapt hij of zij waar de Universiteitsraad echt iets over te zeggen heeft?

Immers, vergeleken met Provinciale Staten of andere vertegenwoordigende organen zoals gemeenteraad en Tweede Kamer hebben universiteitsraden of faculteitsraden een beperkte positie. Het is alweer aardig wat jaren geleden dat ik zelf in de medezeggenschap actief was en we zaten toen midden in de overgang van de WUB (waar in de jaren '70 voor gestreden was) naar de MUB. Kort gezegd kwam het erop neer dat veel van de inspraak en democratisering werd teruggedraaid. Er werd een duidelijke scheiding gemaakt tussen onderwerpen waar de Universiteitsraad of faculteitsraad instemming aan moet geven en onderwerpen waarover advies gevraagd moet worden. Mij viel op dat van dat laatste kopje gretig gebruik werd gemaakt, dat zal vast niet minder zijn geworden en steeds minder onder het instemmingsrecht valt. Ik heb de indruk dat faculteitsbesturen en colleges van bestuur zich hier op veel plekken in het land erg precies aan houden.

Voor mij als Statenlid is de begroting en alles wat daarbij hoort (zomernota, jaarrekening), in lelijk jargon de planning & control cyclus genoemd, essentieel om kaders te stellen en te controleren (nog meer jargon). Juist met geld valt veel te sturen. De komende jaren zal Noord-Holland structureel 64 miljoen moeten gaan bezuinigen en ik ben maar wat blij met het budgetrecht, zodat wij de keuzes maken welke taken we willen blijven doen en waar het minder kan of taken afgeschaft kunnen worden. Het is dan eigenlijk van de gekke dat de universitaire begroting niet onder instemming maar onder advies valt. De raad van toezicht moet daarnaast de jaarrekening goedkeuren. Misschien dat jullie ervaring is of wordt dat het advies heel serieus genomen wordt, maar zo niet... dan mis je toch een belangrijk wapen! Ook de universiteiten moeten immers flink gaan bezuinigen en ik weet dat verschillende kandidaten ideeën over de beste manier om die in te gaan vullen.

Gesproken over de positie van de Universiteitsraad: weten jullie dat jullie zweven? Op de website van de UU kwam ik het organogram tegen, met duidelijke lijnen tussen College en Raad van Bestuur, de faculteiten en de diensten. En dan ergens daarboven de Raad van Toezicht en tussenin, met niets of niemand verbonden, de Universiteitsraad. Ik ben er nog niet helemaal uit wat dat betekent.

Het politieke spel. Er zijn verschillen en overeenkomsten tussen wat de universiteitsraad doet en wat Provinciale Staten doen. Ik wil proberen vanuit mijn politieke ervaring een aantal ideeën te formuleren over hoe je zinvol en effectief invloed kunt uitoefenen. Ik heb dat samengevat in een viertal stellingen.

1. Maak gebruik van informele contacten.
2. Koester kennis uit het verleden.
3. Zoek de grenzen van je bevoegdheden op.
4. Doe wat je moet doen en doe het goed.
5. Vier je successen.

Stelling 1. Maak gebruik van informele contacten.

Alle clichés over achterkamertjes, wandelgangen en netwerken zijn waar. Of in elk geval voor een groot deel. Is het raar om af en toe buiten vergaderingen om te overleggen met een lid van het college van bestuur? Benen op tafel? Om na afloop eens informeel wat te gaan drinken? Maar misschien ook met de medewerkers binnen de UU die beleidsplannen schrijven? Is dat zo raar? Ik heb goede ervaringen met het mailen of bellen naar ambtenaren die zich met een bepaald beleidsterrein bezighouden. Zij vinden het ook leuk om over hun vakgebied te kunnen vertellen. De meeste gedeputeerden vinden dat ook helemaal geen bezwaar. Het helpt mij aan nuttige informatie, behoed mij voor het indienen van onhaalbare plannen en soms is er ook nog een politiek voordeel uit te behalen. Hoe beter geïnformeerd je bent, des te kleiner de kans dat je voorstellen zomaar van tafel geveegd worden.

Stelling 2. Koester kennis uit het verleden.

Uit het oog, uit het hart, is een reëel gevaar. Veel kennis en ervaring die door raadsleden is opgebouwd, verdwijnt zomaar, als de personen in kwestie de raad verlaten. Zorg voor een goede overdracht, voor goede dossiers, maar er is meer dan dat. Zoveel dingen die je zou moeten weten staan niet op papier. Nodig oud-

raadsleden uit om mee te blijven denken, wees zelf als oud-raadslid ook beschikbaar daarvoor. Niet om over de schouders mee te kijken of het wel goed gaat, niet om nog eens te vertellen dat vroeger alles beter was en je het zelf nooit zo gedaan had. Maar kritisch volgend, ondersteunend. Ik heb het zelf erg gemist, het is in veel partijen helaas slecht geregeld – weg is weg. Uiteindelijk vond ik wel uit hoe het zat, maar het had zoveel sneller en effectiever gekund.

Stelling 3. Zoek de grenzen van je bevoegdheden op.

De gemakkelijkste uitvlucht voor een bestuurder is: daar gaat u niet over. Maar die grens is helemaal niet zo strak getrokken. Hoe zogenaamd strikt de reglementen ook voorschrijven wat instemming of advies is, de praktijk blijkt vaak anders. Wij zeggen dan: dit is des PS en dit is des GS. Maar dat is onderhandelbaar! Durf die grenzen ook op te zoeken, maak gretig gebruik van de mogelijkheid “ongevraagd” advies te geven. Langzaam verschuift de grens dan, totdat het lijkt alsof het altijd zo geweest is. En voor de nieuwelingen: laat je niet te snel intimideren door anderen die schermen met afspraken uit het verleden of uitspraken van je voorgangers.

Stelling 4. Doe wat je moet doen en doe het goed.

Laat je niet te veel afleiden door het idee dat iedereen VUUR of de Universiteitsraad of jou moet kennen en weet wat er speelt. Je legitimiteit of succes moet je niet afmeten aan de opkomst van volgende week of aan het aantal mensen dat jou kent of de standpunten van VUUR midden in de nacht kan opdreunen. Het heeft ook zijn voordelen om in relatieve stilte en rust je werk te kunnen doen. Hoewel ik de provincie af en toe wat erg kalm en saai vind, zie ik ook de grote meerwaarde van wat minder mensen die continu in je nek hijgen en minder collega's die naar snelle publicitaire succesjes op zoek zijn. Universiteitsraden of facultaire raden bewijzen hun waarde door goed de belangen te verdedigen van medewerkers en studenten, door actief mee te denken en bij te sturen. Dat op zich is al de moeite waard. Hoe meer mensen dat buiten de vergaderzaal weten, des te beter, maar het is niet waar je het primair voor doet. Het betekent overigens ook prioriteiten stellen – helaas dat heb ik nog steeds niet geleerd! – waarbij het voor de hand ligt die onderwerpen uit te kiezen waar je ook echt iets over te zeggen hebt.

Stelling 5. Vier je successen.

Bescheidenheid is goed, valse bescheidenheid is nergens goed voor. Maak duidelijk welke resultaten je hebt geboekt. Niet omdat je op zoek bent naar de

handtekeningenjagers, maar wel omdat je wilt laten dat VUUR, dat medezeggenschap ertoe doet. Het risico is groot dat je vooral kijkt naar alles wat nog gerealiseerd moet worden, alle plannen waar uiteindelijk niets of weinig van terecht is gekomen. Misschien zijn het geen hemelbestormende veranderingen, maar ook de kleine stappen zijn belangrijk. Het helpt wel om concrete korte termijn doelen te stellen. Zelf zit ik in de commissie die het verkiezingsprogramma voor de provinciale verkiezingen van 2011 gaat schrijven en ik ken mijn idealistische partijgenoten die dromen van een prachtige verre toekomst. Maar minstens zo belangrijk is te laten zien wat GroenLinks in het bestuur in de afgelopen 4 jaar voor elkaar gekregen heeft.

Volgens mij meld je je alleen maar aan om op de lijst van VUUR te staan als je echt gemotiveerd bent, een passie hebt voor inspraak, vertegenwoordigen, meebesturen. Als je een beetje idealistisch bent en misschien nog wat naïef over wat er allemaal te bereiken is. Maar je houdt het alleen vol als er ook écht iets gebeurt, iets verandert. Al die uren vergaderen, al die keren uitleggen wat medezeggenschap is, wat VUUR is, wat een Universiteitsraad is. Dat lukt alleen als er ook resultaten tegenover staan.

Ik ben ook een idealist en weet dat veel van wat ik graag zou willen, in elk geval op korte termijn niet haalbaar is. Al was het maar omdat veel te weinig mensen GroenLinks stemmen... Maar ik blijf de provincie en de politiek leuk vinden omdat ik ook dingen binnenhaal, successen boek. Anders is de lol er snel vanaf.

De provincie en de universiteitsraad hebben met elkaar gemeen dat zij vrij onzichtbaar zijn, weinig mensen weten wat de taken zijn en de belangstelling voor hun besluiten gering is. In de afgelopen jaren is er voor honderden miljoenen bezuinigd op de provincies en dat zal de komende jaren niet minder worden. Sommigen willen de provincies opheffen of in elk geval een aantal samenvoegen. Natuurlijk is het waar dat sommige provincies wel erg veel geld te besteden hebben en dat zij een hoop activiteiten ondernemen die helemaal niet bij de provincie thuishoren. Maar een vorm van middenbestuur zal altijd wel nodig blijven. Niet omdat anders het vuil zich op straat zal opstapelen of andere ellende over ons heen komt. Maar wel omdat de provincie vaak op de achtergrond regelt, ritselt en regisseert.

Kan een universiteit zonder Universiteitsraad? Misschien wel. Maar wie zo onverstandig zou zijn dit door te voeren, merkt gauw genoeg dat werk dat op de achtergrond, door betrokken studenten en medewerkers eigenlijk onmisbaar is.